ДОВГИЙ ШЛЯХ, ПРИСВЯЧЕНИЙ

Андрущенко Віктор Петрович, ректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, член-кореспондент Національної академії наук України, дійсний член Національної академії педагогічних наук України, президент Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи, доктор філософських наук, професор, заслужений професор університету, голова Вченої ради університету, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України, лауреат Державної премії в галузі освіти та Державної премії в галузі науки і техніки України. Автор більш ніж 890 наукових праць, серед яких 32 індивідуальних і 75 колективних монографій, підручників, навчальних посібників для студентів вищих навчальних закладів.

З великою повагою вирішив я, Вікторе Петровичу, написати про вас і почну з сивої давнини. Цицерон у грецьких садах Академії вчив вихованців приблизно так: кожна людина – це мовби геометрична фігура, в якій мудрі, шляхетні люди – прямі лінії. Переконаний, що ви, як вчений і ректор, ніколи не поміняєте пряму лінію на криву, бо, попри життєву позицію, вам філософ Цицерон, як і вчення Платона та Арістотеля – дороговказ! Отут і починаю розкривати науковий і добропорядний секрет вашого успіху та людської пошани. Здається, знаю вас давно: пам'ятаю, коли працював в Інституті міжнародних відносин, прийшов до вас, заступника міністра освіти, узгодити якісь папери, й оця зустріч стала знаковою на все життя. То була для мене особлива атмосфера, в якій завжди панували культура мови, слова і поведінки, культ освіти, оскільки це тоді цінувалося в суспільстві. Ви, молодий і доброзичливий, відкрилися своєю не тільки андрущенківською усмішкою, а й гостиною та бажанням сприяти. Тоді й світлину подарували. Відтоді наші долі прямували кожна своїм шляхом, а нині перетнулися у вищі, який ви очолюєте з березня 2003 року. Знаю, нелегко поперед вах було вам, про це й пишете так у книзі: «Не все залежало від мого особистого рішення. Університет хотіли захопити люди нечесні, підступні». Здогадуюся, як перемогла правда й об'єктивність, як у такій ситуації проявився ваш характер і авторитет, як друзі підставили плече. Тож недарма першим кроком вже ректорської діяльності «…була зустріч зі студентами, другим – з ветеранами Другої світової війни та викладачами».

Кожна людина має на карті життя кілька місць, які стають духовними опорами, й на них, як на фундаменті, зводить власну ноосферу – частинку великого людського духовного океану. Материзною, духовно-історичною основою буття для вас стали села Соковинка, де побачили світ, та Шаповалівка Конотопського району, що на Сумщині: до речі, неподалік цього поселення й відбулася Конотопська битва 1659 року.

На Волині, коли вручали мантію почесного професора Національного університету імені Лесі Українки, раптом сказали далекі від офіціозу, але щемливі слова: «У кожного в житті буває час, коли пригадуєш батьків, своїх вчителів і слово вдячності хочеться сказати всім, хто вклав в тебе найменшу краплиночку». То ж несподіваною ваша книга ««Учитель, на якого чекають» так щемно, з розумінням прийнята освітянами України.

Мені відоме висловлювання Отто Бісмарка, що війни виграють не армії, а вчителі. Роль і місце в суспільстві освітянина щороку змінюється і навіть зростає. Ви, як відомо, для цього докладаєте максимум зусиль, аби підняти роль і престиж учителя на заслужений п'єдестал: організовуєте зустрічі з кращими представниками педагогіки, конференції та круглі столи. Даючи інтерв'ю кореспонденту «Робітничої газети», справедливо сказали: «Професія вчителя вічна, як світ, і в усі часи вона вимагала, щоб педагог осмислив себе як людську особистість, як вихователя і як фахівця-предметника».

На мій погляд, не раз справедливо стверджували, що школа – це кожна людина, яка поруч із тобою, оточення, яке формує твою життєву позицію. Як із цими думками не погодитися!

Що ж вам болить, що непокоїть у наші дні? Криком кричить небайдужа душа за руйнування духовності, культури, зокрема освіти та філософії. Спитайте пересічного студента, що він знає про українську філософію? У ліпшому випадку назве Григорія Сковороду. Принаймні, більшість наших громадян свято вірять, що це наш єдиний філософ. Про інші постаті навіть найосвіченіші українці мало що знають. Хоча ми мали й маємо багато світочів науки та культури нічим не гірших. Ви ж скільки доклали наукової праці, щоб утвердити в державі думку про важливість і неординарність саме української філософії. Видання ваших книг - «Історія соціальної філософії», «Вступ до філософії. Великі філософи», «Сучасна соціальна філософія» та інші цьому підтвердження.

Ваша позиція як освітянина така: наш моральний обов'язок – бути уважними й відповідальними за все, про що розповідаємо в аудиторії, в стінах університету, бо не маємо права зашкодити освіті України. «Лише філософи і педагоги, – стверджуєте, – мають змогу піднятися до розуміння «духу епохи» як одвічної мудрості історії і сьогодення, мудрості, яку належить передати дітям». Сто разів погоджуюся з тим, що, перш ніж декларувати про системну побудову освіти України, мусимо розповідати про системну деструкцію, якої зазнала українська освіта впродовж XX століття й ще кілька віків перед тим. Тому й книга ваша «Роздуми про освіту» містить не тільки філософські, історико-філософські, філософсько - освітні, соціологічні, педагогічні праці зарубіжних і вітчизняних авторів, а й власну теоретичну і практичну позицію. До книги досить органічно залучені міжнародні й вітчизняні документи і матеріали щодо реформування систем освіти в Україні і Європі, що додає роботі доказовості.

Ви справді багато зробили й робите для зміцнення і матеріально-технічної та наукової бази університету, намагаєтеся з ректоратом йти в ногу з передовими досягненнями освіти. На конференціях, форумах та різноманітних засіданнях переконливо стверджуєте, що розвиток науки неможливий без доступу до інформації про передові досягнення світової наукової думки, як і без повноцінного обміну ідеями. Це твердження є особливо справедливим стосовно освітянської української науки, яка, завдяки активізації процесу обміну інформацією між окремими її галузями намагається відтворити й дослідити цілісну картину світу. Недарма ваші дії в цьому напрямку підтримуються студентами.

За вашого керівництва університет продовжує розвивати онлайн-бібліотеку та робить її доступною не лише для власних

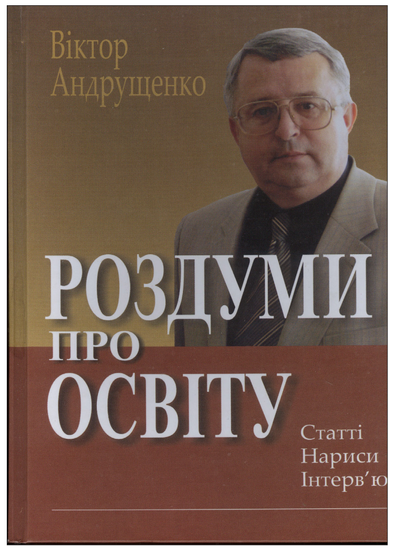
ОСВІТІ

студентів, адже це своєрідна промоція як навчального закладу, так і досягнень кожного окремого викладача, тому на сайтах інститутів і навіть кафедр уже можна знайти методичні рекомендації, програми, конспекти лекцій та підготовчі матеріали у відкритому доступі. Студент має усвідомити, і це не раз ви повторювали при зустрічі з драгоманівцями, що своє життя молодь будує з «модулів» і за своє майбутнє відповідає тільки сама! Адже на старті всі рівні, а далі вже все залежить від кожного хлопця й дівчини. Важливим є розумний індивідуалізм, про це ви переконливо й розумно стверджуєте: «Стосунки викладач-студент – це рух один до одного!». Сьогодні для послуг студентів – шість навчальних корпусів, сім гуртожитків, бібліотека, що має понад півтора мільйони томів, вісім читальних залів, парк комп'ютерів на 600 одиниць, зв'язок з Інтернетом та неймовірно багато іншого, сучасного.

Та головне, вас – ректора університету – непокоїть освіченість нації, й насамперед, що ми – українці! А турбує це тому, що вам дорогий виплеканий багатьма найбільшими патріотами нашого народу ідеал, у якому вкорінилася національна честь і гідність. Ви докладаєте зусиль, щоб бачити Україну повносилою національною державою з усіма національними пріоритетами, що випливають з цього (мовою, культурою, економікою), і, не втіливши мрію в життя, ви з однодумцями, переконаний, не відступитеся ніколи. Бо освіта, на ваше переконання, це ядро виховної діяльності, де виховання особистості постає цілісним процесом, а виховні впливи держави, суспільства, родини поєднуються з неперервною освітою і самоосвітою особистості.

Більше двадцяти років поспіль розповідається про євроінтеграцію України як про проект за крок до реалізації, а ви чи не один із перших взялися до реалізації освітніх задумів у цьому перспективному напрямку, бо знаєте, що в Європі успіх у кар›єрі прямо залежить від успіху в навчанні. Та й сам процес отримання знань має приносити насолоду. «Внесок українців у розвиток світової культури, - спрведливо стверджуєте ви, - беззумовний і далеко не випадковий. В основі досягнень українців лежить генетичне прагнення до праці, творчості і творення, проникливий розум, потужний інтелектуальний потенціал, який зрощується й постійно підтримується глибоко розвиненою освітою, сердечно-чуттєвою культурою, високо розвиненою людсько-спрямованою духовністю».

В університеті створено Асоціацію ректорів педагогічних університетів Європи та видано одноосібну монографію «Світанок Європи. Проблема підготовки нового вчителя для об›єднаної Європи XXI століття». А ще – в університеті засновано науковий часопис «Європейські педагогічні студії» і втілюється в життя міжнародний проект «Педагогічна Конституція Європи». Своїми конкретними діями в бік Європи переконуєте, що бути європейцями – означає виявляти волю до подолання труднощів, до змін. Означає не миритися з реальним станом речей та вірити у власні сили. За це ви заслужено удостоєні найвищої нагороди – міжнародної відзнаки «Ім›я в науці» Оксфордського клубу ректорів Європи.

Сьогодні ви – знаний учений, організатор науки і освіти, ректор одного з найкращих педагогічних університетів держави. Із більш як 350 наукових і науково-методичних ваших праць виділимо підручник «Історія соціальної філософії», за який одержали першу премію Академії педагогічних наук України. Та «Роздуми про освіти» - настільну книгу вчителів України. А таких праць не один десяток…

Ваше твердження, що розв'язання «освітнього питання» є головною передумовою переходу від трансформаційного періоду до стабільності й сталого людського розвитку – незаперечне. Справді, зміни, проведені в системі освіти в останню чверть століття, мають умовно-позитивний характер. Сьогоднішній успіх у ній може раптово змінитись глибоким провалом, вибухнути комплексом суперечностей, на викорінення яких потребуються не тільки роки, а й десятиліття. В основі реформи освітньої сфери лежать потреби суспільної практики, досвід модернізації освіти розвинених країн Європи, глибокі національні освітні традиції. У їх поєднанні та взаємодоповненні вимальовується стрічка концепція розвитку освіти, яка вже в найближчий час матиме позитивний результат. Концепція «Нова українська школа» та нещодавно прийнятий Закон України «Про освіту» дають сподівання на успіх.

Перед тим, як написати про вас, Вікторе Петровичу, листав книгу Сенеки «Моральні листи до Луцилія» й зупинився на «Шостому листі» великого філософа Древнього Риму, слова якого і вас не залишили б байдужим: «Я хочу, щоб ця зміна, яка так швидко відбувається в мені, передалася й тобі: тоді я б ще міцніше повірив в нашу дружбу – справжню дружбу, якою не ламають ні надія, ні страх, ні користь, таку, яку зберігають до смерті, заради якої йдуть на смерть. Я назву тобі багатьох, хто позбавлений не друзів, але самої дружби. Такого не може бути з тими, чиї душі об›єднує загальна воля і жага до чесності. Як же інакше? Адже вони знають, що тоді у них все спільне, особливо негаразди»».

Справедливе ваше твердження, що усіх нас — молодих і старших — розсудить історія. Сьогодні ж ми маємо інтегрувати покоління, не засуджуючи своїх батьків, а намагаючись зрозуміти їх й одночасно терпеливо, толерантно (через громадянський дискурс) ставитись до помилок, які допускають ті чи інші молоді політики, виробничники, науковці, молоді, але вже знані, діячі культури та мистецтва. Єдність поколінь — основа прогресивного розвитку держави і суспільства. Збережемо її — врятуємо державу, розірвемо покоління — загубимо її.

…Як афоризм для українців має стати і ваша відповідь на запитання «Що таке патріотизм?», на яке відповіли: «Це віра, наповнена надією і вчительською любов'ю».

Віктор ЖАДЬКО,
доктор філософських наук, професор,
заслужений працівник освіти України